

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของการประเมิน

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนวทางในการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมากกว่า 40 ปี เพื่อใช้เป็นแนวทางการแก้ปัญหาให้รอดพ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์ ทุนนิยมและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของโลก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา พระองค์ได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาบนหลักแนวคิดการพึ่งตนเอง เพื่อให้เกิดความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ของคนส่วนใหญ่ โดยใช้หลักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท แต่ให้ตระหนักถึงการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ที่ถูกต้องตามหลักวิชาและการมีคุณธรรมเป็นกรอบในการปฏิบัติและการดำรงชีวิต ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นที่รู้จักกันดีภายใต้ชื่อว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำรัสในวาระและโอกาสต่าง ๆ เกี่ยวกับแนวคิดและหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เสมอ เพื่อน้อมนำให้บุคคลในทุกระดับได้ตระหนักถึงแนวทางการดำรงชีวิต ซึ่งค่อนข้างจะแตกต่างจากแนวคิดของนักวิชาการและนักเศรษฐศาสตร์ของประเทศในช่วงนั้น พระองค์ทรงใช้คำต่าง ๆ อาทิ พออยู่พอกิน พอกินพอใช้ อยู่ดีกินดี พอประมาณ พอสมควร พอเพียงและเศรษฐกิจพอเพียง (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2548)

วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำรัส เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงขึ้น เพื่อเป็นการวางพื้นฐานให้เห็นภาพอันเป็นที่มาของการเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ อีกทั้งพระองค์ทรงให้สติ ในการกลับไปทบทวนการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา โดยทรงให้ความหมายของเศรษฐกิจแบบพอเพียงไว้ว่า “ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป” สิ่งที่พระองค์ทรงเน้นย้ำในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคือ วิธีปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงนั้นไม่ต้องทำทั้งหมดและขอเตือนว่าถ้าทำทั้งหมดก็จะทำไม่ได้ ถ้าครอบครัวหนึ่งหรือแม่หมู่บ้านหนึ่งทำเศรษฐกิจพอเพียงร้อยเปอร์เซ็นต์ก็จะเป็นการถอยหลังถึงสมัยหิน นอกจากนี้ ยังทรงอธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มเติมไว้อีก (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2544: 285-290)

ภายหลังจากการเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจขึ้นในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2540 แสดงให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาของไทยยังไม่มีที่ยืน เนื่องจากแนวทางการพัฒนาประเทศที่ผ่านมามีปัญหา จึงต้องหาแนวทางใหม่ในการพัฒนาที่มีความเหมาะสมและยั่งยืน แต่เป็นที่น่าสังเกต

ว่าการเน้นให้มีการพัฒนาประเทศอย่างสมดุลนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสให้ผู้บริหารประเทศและประชาชน ได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องนี้มาเป็นเวลานาน โดยทรงเน้นถึงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สมดุล มีการพัฒนาเป็นลำดับขั้นไม่เน้นเพียงการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ในทางตรงกันข้าม พระราชดำรัสของพระองค์ดังกล่าว ยังไม่ได้รับความสำคัญในทางปฏิบัติมากนักในช่วงนั้น อาจเป็นเพราะว่าการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมยังไม่มีปัญหาที่รุนแรง การวางแผนพัฒนาประเทศ และการดำเนินชีวิตโดยทั่วไปจึงเป็นไปตามปกติ (นันทนีย์ กมลศิริพิชัยพร, 2549: 254)

ด้วยความสำคัญแห่งกระแสพระราชดำรัสดังกล่าว นำไปสู่การกำหนดเป็นหลักการและนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศของรัฐ ดังปรากฏอยู่ในเอกสารสำคัญ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 78 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน (1) บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปเพื่อพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน โดยต้องส่งเสริมการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ และมาตรา 83 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม

มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) ที่ยังคงนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวปฏิบัติควบคู่กับการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวม ที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดการพัฒนาประเทศที่สมดุล เป็นธรรมและยั่งยืน ดังจะเห็นได้ชัดเจนจากพันธกิจของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ที่ระบุ สิ่งที่ต้องดำเนินการไว้ว่า เพื่อให้การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 มุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ภายใต้แนวปฏิบัติของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เห็นควรกำหนดพันธกิจของการพัฒนาประเทศ จากการถอดบทเรียนองค์ความรู้แนวทางการบริหารสถานศึกษาพอเพียง (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์และกระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 2-5) ดังนี้

1. พัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรม นำความรอบรู้อย่างเท่าทัน
2. เสริมสร้างเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ เสถียรภาพ และเป็นธรรม
3. ดำรงความหลากหลายทางชีวภาพ และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อม
4. พัฒนาระบบบริหารจัดการประเทศให้เกิดธรรมาภิบาล ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

กระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักในการพัฒนาคนและสร้างเยาวชนให้มีคุณภาพของประเทศ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังที่ปรากฏในนโยบายของรัฐดังกล่าว โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 มุ่งเน้นนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาประเทศ จึงจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อดำเนินโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษาสีน้ำเงินและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของความเป็นไทย โดยมีหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการร่วมกันรับผิดชอบ เพื่อให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืนนำวิถีชีวิตของประชาชน สามารถพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้ ตามแนวพระราชดำริและนโยบายรัฐบาล รวมทั้งเป็นจุดเริ่มต้นของการผลักดันให้ประเทศชาติโดยรวมพัฒนาต่อไป อย่างเต็มตามศักยภาพ โดยใช้รูปแบบการจัดการศึกษาบนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550: คำนำ)

ในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น จะต้องใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ ที่เชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างสมดุลและยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550: 2)

สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ถือเป็นองค์การส่วนหนึ่งของภาครัฐที่ทำหน้าที่จัดการศึกษา มีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 โดยมาตรา 39 ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง และการจัดการศึกษาของไทยในยุคการปฏิรูปการศึกษา ได้ให้ความสำคัญทางการศึกษาด้านคุณธรรม จริยธรรมมากยิ่งขึ้น สถานศึกษาซึ่งเป็นผู้จัดการศึกษา จะต้องมีความรู้แนวทางในการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 6 ที่มุ่งเน้นพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา มีความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดว่า ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทยและมีจิต

สาธารณะ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 7) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bridges (1992: 669) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลของโรงเรียนกับวิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ในโรงเรียนที่มีประสิทธิผลนั้น ผู้บริหารเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมและจริยธรรม และพบว่า วิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสามารถทำนายประสิทธิผลของโรงเรียนได้

จากสาระและความสำคัญที่กล่าวมา ผู้ประเมินในฐานะผู้อำนวยการโรงเรียนไชยวานวิทยา ได้จัดทำโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเบญจภาคีของโรงเรียนไชยวานวิทยา ในปีการศึกษา 2559 ซึ่งเป็นโครงการต่อเนื่อง มีการกำหนดวัตถุประสงค์และวางแผนการดำเนินโครงการขยายผลสู่ผู้เรียน โดยช่วงที่ผ่านมาโครงการยังขาดการประเมินที่เป็นระบบและชัดเจน จำเป็นต้องมีระบบการติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง ซึ่งจะต้องเป็นระบบที่ได้รับการยอมรับ และสามารถวัดผลของการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพจากการอาศัยดัชนีชี้วัดความสำเร็จในหลายมิติ คือ การประเมินผลเป็นการดำเนินการเพื่อการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและแก้ไขเพื่อพัฒนา มีลำดับขั้นตอน เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการประเมิน ทั้งในระดับแผนงานและโครงการ เพื่อนำผลของการประเมินไปเป็นสารสนเทศสำหรับโรงเรียน ในการตัดสินใจว่า โครงการมีความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องนำผลการประเมิน ไปประกอบการวางแผนพัฒนาหาแนวทางปรับปรุง แก้ไขโครงการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างเข้มแข็ง การประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเบญจภาคีของโรงเรียนไชยวานวิทยา เป็นการประยุกต์ใช้การประเมินตามรูปแบบการประเมินของ ดาเนียล แอล สตัฟเฟิลบีม (Daniel L. Stufflebeam: 2007) หรือ แบบจำลองชิปปี้ (CIPP Model) ในการประเมิน 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตและประเมินความพึงพอใจของนักเรียน ผลการประเมินจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลการดำเนินการตามโครงการ เพื่อพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนไชยวานวิทยา ด้วยการใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์การประเมิน

โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเบญจภาคีของโรงเรียนไชยวานวิทยา ปีการศึกษา 2559 ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ทางการประเมิน ดังนี้

1. เพื่อประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเบญจภาคีของโรงเรียนไชยวานวิทยา ซึ่งมีวัตถุประสงค์ย่อย ดังนี้

- 1.1 เพื่อประเมินด้านบริบทของโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเบญจภาคีของโรงเรียนไชยวานวิทยา

1.2 เพื่อประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม
น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเบญจภาคีของโรงเรียนไชยวานวิทยา

1.3 เพื่อประเมินด้านกระบวนการของโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม
น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเบญจภาคีของโรงเรียนไชยวานวิทยา

1.4 เพื่อประเมินด้านผลผลิตของโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม
น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเบญจภาคีของโรงเรียนไชยวานวิทยา

2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม
น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเบญจภาคีของโรงเรียนไชยวานวิทยา

กรอบแนวคิดในการประเมิน

การประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
โดยเบญจภาคีของโรงเรียนไชยวานวิทยา มีกรอบแนวคิดที่สำคัญดังนี้

1. แนวคิดในการประเมินโครงการ ผู้ประเมินประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดของ ดาเนียล แอล
สตัฟเฟิลบีม (Daniel L. Stufflebeam, 2007: 159) ตามรูปแบบจำลองซิปป์ (CIPP Model) ดังนี้

- 1.1 การประเมินด้านบริบท (Context)
- 1.2 การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input)
- 1.3 การประเมินด้านกระบวนการ (Process)
- 1.4 การประเมินด้านผลผลิต (Product)

2. แนวคิดของความพึงพอใจ ผู้ประเมินประยุกต์ใช้แนวคิดการวัดทัศนคติของ Likert
(1932 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2553: 76) ซึ่งศึกษาความพึงพอใจใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านเอกสาร
โครงการ ด้านครูผู้สอน ด้านกิจกรรมตามโครงการ ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล
และด้านภาพรวมของโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
โดยเบญจภาคีของโรงเรียนไชยวานวิทยา

3. แนวคิดในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ผู้ประเมินได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 มาใช้ในการจัดทำโครงการส่งเสริมคุณธรรม
จริยธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเบญจภาคีของโรงเรียนไชยวานวิทยา ดังนี้

3.1 องค์ประกอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ ดังนี้

1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็น และเหมาะสมกับฐานะ
ของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และต้อง
ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมที่พึงงาม โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบรู้ และรอบคอบ

3) ระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่

3.2 เจื่อนใจ เจื่อนใจสำคัญที่จะทำให้การตัดสินใจ และการกระทำ เป็นไปอย่างพอเพียง จะต้องอาศัยทั้งคุณธรรมและความรู้ ดังนี้

1) เจื่อนใจคุณธรรม เป็นเจื่อนใจที่จะต้องสร้างเสริมให้เป็นพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ประกอบด้วย ด้านจิตใจ คือ การตระหนักในคุณธรรม รู้ผิดชอบชั่วดี ซื่อสัตย์ สุจริต ใฝ่ดีปฏิบัติอย่างถูกต้องและเหมาะสมในการดำเนินชีวิต และด้านการกระทำ คือ มีความขยันหมั่นเพียร อดทน ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ รู้จักแบ่งปัน และรับผิดชอบในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

2) เจื่อนใจความรู้ ประกอบด้วย การฝึกตนให้มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบและความระมัดระวัง ที่จะนำความรู้ต่าง ๆ เหล่านั้น มาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและในชั้นปฏิบัติ

จากแนวคิดข้างต้น สามารถสรุปเป็นกรอบการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเบญจภาคีของโรงเรียนไชยวานวิทยา ได้ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดการประเมิน

ขอบเขตการประเมิน

1. ขอบเขตเนื้อหา

1.1 การประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเบญจภาคีของโรงเรียนไชยวานวิทยา ตามรูปแบบจำลองชิปปี้ (CIPP Model)

ใน 4 ด้าน คือ

- 1) การประเมินด้านบริบท (Context)
- 2) การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input)
- 3) การประเมินด้านกระบวนการ (Process)
- 4) การประเมินด้านผลผลิต (Product)

1.2 การประเมินความพึงพอใจของนักเรียนในการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเบญจภาคีของโรงเรียนไชยวานวิทยา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร เป็น ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนไชยวานวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในปีการศึกษา 2559 จำนวน 1,245 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็น ผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบโครงการ คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน และผู้ปกครอง โรงเรียนไชยวานวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในปีการศึกษา 2559 จำนวน 514 คน ที่กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (ภาควิชาวิจัยและพัฒนา การศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม , 2553: 35 ; อ้างอิงมาจาก Kerjcie and Morgan,1970: 607-610) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (รายละเอียดในบทที่ 3)

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ชั้นที่ 1 ประเมินด้านบริบทของโครงการ ระยะประเมินในเดือน มิถุนายน 2559

ชั้นที่ 2 ประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ ระยะเวลาประเมินในเดือน กรกฎาคม 2559

ชั้นที่ 3 ประเมินด้านกระบวนการดำเนินงานของโครงการ ระยะเวลาประเมินในเดือน กันยายน 2559

ชั้นที่ 4 ประเมินด้านผลผลิตของโครงการ ประกอบด้วยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียน และความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง ระยะเวลาประเมินในเดือน ตุลาคม 2559

ชั้นที่ 5 ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อ โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ระยะเวลาประเมินในเดือน ตุลาคม 2559

4. ตัวแปรที่ศึกษา

การประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเบญจภาคีของโรงเรียนไชยวานวิทยา มีตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้

4.1 บริบทของโครงการ ได้แก่ ความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับนโยบายของ ต้นสังกัด ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ความเหมาะสมของกิจกรรมที่ระบุไว้ในโครงการ และ วัสดุทัศน พันธ์กิจ เป้าประสงค์ของโรงเรียน

4.2 ปัจจัยนำเข้าของโครงการ ได้แก่ งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการบริหารจัดการของโครงการ

4.3 กระบวนการของโครงการ ได้แก่ การวางแผนการดำเนินโครงการ การปฏิบัติตามแผน การประเมินผล โครงการ การนิเทศ กำกับและติดตาม การสรุป และรายงานผลโครงการ

4.4 ผลผลิตของโครงการ ได้แก่ ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.5 ความพึงพอใจที่มีต่อโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเบญจภาคีของโรงเรียนไชยวานวิทยา

นิยามศัพท์เฉพาะ

การประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเบญจภาคีของโรงเรียนไชยวานวิทยา ปีการศึกษา 2559 ครั้งนี้ มีนิยามศัพท์ทางการประเมิน ดังนี้

1. โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเบญจภาคีของโรงเรียนไชยวานวิทยา หมายถึง โครงการการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการจัดกิจกรรมและอาศัยความร่วมมือจากเบญจภาคี ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้อนุมัติให้ดำเนินโครงการได้และฝ่ายบริหารมีหน้าที่ส่งเสริมการดำเนินงานผ่านกิจกรรมของโครงการ

2. การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการวัดที่มีการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปใช้ในการตรวจสอบการดำเนินงานของโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเบญจภาคีของโรงเรียนไชยวานวิทยา โดยประยุกต์ใช้รูปแบบจำลองซีบี (CIPP Model) มาใช้ในการประเมินโครงการ ประกอบด้วยการประเมินองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต และการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ

2.1 การประเมินด้านบริบท หมายถึง การประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับนโยบายของต้นสังกัด ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ความเหมาะสมของกิจกรรมที่ระบุไว้ในโครงการ

2.2 การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า หมายถึง การตรวจสอบความพร้อมในด้านงบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์และวิธีการบริหารจัดการของโครงการ

2.3 การประเมินด้านกระบวนการ หมายถึง การประเมินการวางแผนการดำเนินโครงการ การปฏิบัติตามแผน การประเมินผลโครงการ การนิเทศ กำกับและติดตาม การสรุปและรายงานผลโครงการ

2.4 การประเมินด้านผลผลิต หมายถึง การตรวจสอบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเบญจภาคีของโรงเรียนไชยวานวิทยา ซึ่งประกอบด้วย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง คุณภาพของผู้เรียน ด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ที่กำหนดขึ้น โดยพิจารณาจากสภาพของสังคมและการเปลี่ยนแปลงของโลก ในยุคปัจจุบัน ซึ่งทำให้มีความจำเป็นต้องเน้นและปลูกฝังลักษณะดังกล่าว ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนทุกคน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาในองค์รวม ทั้งด้านสติปัญญาและคุณธรรม อันจะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ความมั่นคงและความสงบสุขในสังคม ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ดังนี้

- 1.1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึง เป็นพลเมืองดีของชาติ อารมณ์ไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย ศรัทธา ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักศาสนา และเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
- 1.2) ซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง ประพฤติปฏิบัติตรงตามความจริงต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งทางกาย วาจา ใจ
- 1.3) มีวินัย หมายถึง ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม
- 1.4) ใฝ่เรียนรู้ หมายถึง ตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม สรุปลงเป็นองค์ความรู้ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
- 1.5) อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
- 1.6) มุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง การตั้งใจและรับผิดชอบในหน้าที่การทำงานด้วยความเพียรพยายามและอดทน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย
- 1.7) รักความเป็นไทย หมายถึง ภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมไทย และความกตัญญูต่อบุคคล เห็นคุณค่าและใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม อนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาไทย
- 1.8) มีจิตสาธารณะ หมายถึง ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม

2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถทางด้านสติปัญญาที่แสดงถึงการมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ได้อย่างเหมาะสม วัดได้จากแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

3. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางในการดำรงชีวิตที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงชี้ให้แก่ปวงชนชาวไทย และโรงเรียนไชยวานวิทยาได้นำมาปฏิบัติ

ในโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเบญจภาคี
ของโรงเรียนไชยวานวิทยา ดังนี้

3.1 องค์ประกอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ ดังนี้

1) **ความพอประมาณ** หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็น และเหมาะสมกับฐานะ
ของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และต้อง
ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2) **ความมีเหตุผล** หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลตาม
หลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรมจรรยาและวัฒนธรรมที่พึงงาม โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัย
ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบรู้และรอบคอบ

3) **ระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบและ
การเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อให้
สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่

3.2 **เงื่อนไข** เงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้เกิดการตัดสินใจ และการกระทำเป็นไปอย่างพอเพียง
จะต้องอาศัยทั้งคุณธรรมและความรู้ ดังนี้

1) **เงื่อนไขคุณธรรม** หมายถึง สิ่งที่จะต้องสร้างเสริมให้เป็นพื้นฐานจิตใจของคน
ในชาติ ประกอบด้วย ด้านจิตใจ คือการตระหนักในคุณธรรม รู้ผิดชอบชั่วดี ซื่อสัตย์ สุจริต ใช้สติปัญญา
อย่างถูกต้องและเหมาะสมในการดำเนินชีวิต และด้านการกระทำ คือมีความขยันหมั่นเพียร อดทน
ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ รู้จักแบ่งปัน และรับผิดชอบในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

2) **เงื่อนไขความรู้** หมายถึง การฝึกตนให้มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ
ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบและความระมัดระวังที่จะนำความรู้ต่าง ๆ เหล่านั้น
มาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและในชั้นปฏิบัติ

4. **การประเมินความพึงพอใจ** หมายถึง การตรวจสอบความพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วม
โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเบญจภาคี
ของโรงเรียนไชยวานวิทยา ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านเอกสารโครงการ ด้านครูผู้สอน ด้านกิจกรรม
ตามโครงการ ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านภาพรวมของโครงการ ดังนี้

4.1 **ด้านเอกสารโครงการ** หมายถึง เอกสารที่นักเรียนได้รับในการเข้าร่วมโครงการ
มีความชัดเจนและน่าสนใจ มีความทันสมัยและมีการจัดเรียงเนื้อหาจากง่ายไปหายาก

4.2 **ด้านครูผู้สอน** หมายถึง ครูผู้สอนมีความเชี่ยวชาญในเนื้อหากิจกรรมหรือการจัด
ประสบการณ์ต่าง ๆ ตามโครงการ

4.3 **ด้านกิจกรรมตามโครงการ** หมายถึง โครงการมีการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจ
เปิดโอกาสให้เรียนรู้จากการปฏิบัติ ให้อิสระในการแสดงความคิดเห็น มีสิ่งอำนวยความสะดวก

ในการเรียนรู้อย่างเพียงพอ มีกระบวนการกลุ่ม ได้แสดงออกในทางที่เหมาะสม และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

4.4 ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ หมายถึง โครงการมีสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย น่าสนใจ และมีความสะดวกต่อการเรียนรู้

4.5 ด้านการวัดและประเมินผล หมายถึง โครงการมีการวัดและประเมินผล ตรงกับความเป็นจริง

4.6 ด้านภาพรวมของโครงการ หมายถึง โครงการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์

5. เบื้องภาคี หมายถึง การมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ การจัดสรรงบประมาณ และการดำเนินโครงการของผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนไชยวานวิทยา

ประโยชน์ที่ได้รับ

ผลจากการประเมิน มีประโยชน์ที่ได้รับและมีความสำคัญ ดังนี้

1. เป็นสารสนเทศสำหรับโรงเรียนที่สามารถระบุ จุดเด่น จุดด้อย ปัญหา และอุปสรรค ในการดำเนินโครงการ เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนพัฒนา กำหนดแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษายิ่งขึ้น
2. เป็นข้อมูลและสารสนเทศสำหรับครูในโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเบญจภาคีของโรงเรียนไชยวานวิทยา ในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป
3. จากการประเมินโครงการส่งผลให้นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
4. เป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับโรงเรียนต่าง ๆ ในการวางแผนงาน การดำเนินโครงการ และการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนต่อไป